

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.Н.КАРАЗІНА

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ

КАФЕДРА ПРИКЛАДНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Зв'язок віри в справедливий світ та установок життєстійкості із суб'єктивним благополуччям студентів під час війни»

Студентки 4 курсу групи ПС-43
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Психологія» за спеціальністю 053 – психологія
Марії БРЕДІХІНОЇ

Керівник : професор кафедри прикладної психології
доктор психологічних наук КРЯЖ І.В.

Чотирьохрівнева шкала оцінювання ____

Кількість балів: _

Члени комісії __ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Харків – 2024 рік

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичний аналіз понять диспозицій особистості та суб'єктивного благополуччя	
1.1. Віра в справедливий світ та життєстійкість як диспозиції особистості.....	5
1.1.1. Диспозиційний напрям вивчення особистості. Теорії Г.Олпорта, Р.Кеттела, Г.Айзенка в диспозиційному підході.....	5
1.1.2. Установки і аттїтуди як диспозиції.....	6
1.1.3. Диспозиція «віра в справедливий світ».....	7
1.1.4. Диспозиція «життєстійкість».....	8
1.2. Поняття суб'єктивного благополуччя.....	9
1.2.1. Визначення поняття «суб'єктивне благополуччя».....	9
1.2.2. Структура суб'єктивного благополуччя.....	11
1.2.3. Вплив війни на суб'єктивне благополуччя.....	12
1.2.4. Проблема суб'єктивного благополуччя студентів.....	13
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. Дослідження зв'язку диспозиції «віра в справедливий світ» та «життєстійкість» із суб'єктивним благополуччям студентів	
2.1. Мета, завдання та гіпотези дослідження.....	16
2.2. Методи та вибірка дослідження.....	16
2.3. Аналіз розподілу даних.....	17
2.4. Порівняльний аналіз показників, отриманих в групах жінок та чоловіків.....	18
2.5. Порівняльний аналіз показників, отриманих в групах досліджуваних у 2022 та 2023 роках.....	19
2.6. Кореляційний аналіз зв'язку віри у справедливий світ та життєстійкості із показником емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя.....	19

2.7. Кореляційний аналіз зв'язку віри у справедливий світ та життєстійкості із показником когнітивної компоненти суб'єктивного благополуччя.....	22
2.8. Аналіз предикторів суб'єктивного благополуччя.....	23
Висновки до розділу 2.....	24
ВИСНОВКИ.....	26
ЛІТЕРАТУРА.....	28
АНОТАЦІЯ.....	31
ABSTRACT.....	32

Вступ

У часи війни тема благополуччя людини стала ще більш актуальною та цікавою для вчених-психологів. Які риси, цінності, цілі має людина, яка його відчуває і як вони змінюються під час війни? Це все можна назвати особистісними диспозиціями, які, безумовно, впливають на рівень благополуччя. До таких диспозицій відноситься віра в справедливий світ та життєстійкість, рівень яких може сильно впливати на суб'єктивне благополуччя людини. Для того щоб дослідити зв'язок віри в справедливий світ та життєстійкості із благополуччям, є сенс розглянути ці поняття окремо один від одного.

Об'єкт: чинники суб'єктивного благополуччя під час війни.

Предмет: зв'язок віри в справедливий світ та життєстійкості із суб'єктивним благополуччям під час війни.

Мета: дослідити зв'язок віри в справедливий світ та життєстійкості із суб'єктивним благополуччям студентів під час війни.

Завдання:

1) Здійснити теоретичний аналіз проблеми віри в справедливий світ та життєстійкості як чинників суб'єктивного благополуччя.

2) Провести порівняльний аналіз показників віри в справедливий світ, життєстійкості та суб'єктивного благополуччя, отриманих у 2022 та 2023 рр.

3) Вивчити зв'язок показників віри в справедливий світ та життєстійкості із показниками емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя.

4) Вивчити зв'язок віри в справедливий світ та життєстійкості із показником когнітивної компоненти суб'єктивного благополуччя.

5) Проаналізувати життєстійкість та віру в справедливий світ як предиктори суб'єктивного благополуччя.

Гіпотези дослідження:

1) Життестійкість позитивно пов'язана із суб'єктивним благополуччям.

2) Віра в справедливий світ для себе позитивно пов'язана із суб'єктивним благополуччям.

Методи дослідження: для дослідження суб'єктивного благополуччя були використані опитувальник PANAS, Шкала задоволеності життям E.Diener, Шкала суб'єктивного благополуччя (A. Perrudet-Badoux, G. Mendelsohn, J.Chiche); для дослідження віри в справедливий світ – Шкала віри в справедливий світ S.Dalbert; для дослідження життестійкості: тест життестійкості. Були використані методи статистичного аналізу: критерії Колмогорова-Смірнова; критерій Шапіро-Уїлка; коефіцієнт кореляції Спірмена, регресійний аналіз, T –критерій Стьюдента.

Характеристика вибірки: 59 студентів 17-26 років. З них 49 дівчат і 10 хлопців, були розділені на 2 групи: перша – 33 студенти, пройшли опитування у 2022 році – 1-й рік війни. Друга група – 26 студентів, пройшли опитування у 2023 році – 2-й рік війни.

Розділ 1. Теоретичний аналіз понять диспозиції особистості та суб'єктивного благополуччя

1.1. Віра в справедливий світ та життєстійкість як диспозиції особистості.

1.1.1. Диспозиційний напрям вивчення особистості. Теорії Г. Олпорта, Р. Кеттела, Г. Айзенка в диспозиційному підході

Поняття «диспозиції особистості» охоплює одразу декілька складових. Воно описує риси характеру, певні життєві цінності, соціальні установки, аттїтуди та інші компоненти, які описують людину як особистість. Систему диспозицій утворюють цінності, спрямування людини, її бачення життя і уявлення про те, як діяти в різних ситуаціях. На це впливають і певні соціальні установки. Такі риси можна розглянути у різних поведінкових проявах. На це звернули увагу вчені, які працювали у диспозиційному напрямі. Зазначений підхід описує особистість через стійкі риси, які надають постійність основних проявів поведінки незалежно від події, на яку відбувається реакція. Тому й впливають головні ідеї диспозиційного напрямку : 1) усі люди різні, кожен має свій унікальний набір диспозицій які не можуть повторюватись. 2) стабільність, постійність у вчинках, реакціях, думках є характерним для людини [1, с. 252].

Теоретики цього напрямку стверджують, що сутністю кожного з нас, як особистості, є унікальні та стійкі прояви поведінки, які не змінюються і не є залежними від часу або події. Це може бути інтроверсія, тривожність, оптимізм і багато інших диспозицій, які отримали назву «риса» [1]. Олпорт, в першу чергу, розглядав особистість, як соціальну істоту. Він вважав, що за рисами людини можна спостерігати в процесі її взаємодії з суспільством. Головним чинником, який розглядається, є певна готовність до схожої поведінки в різних обставинах (диспозиція).

Диспозиції можуть бути різними за ступенем вираження. Кардинальні диспозиції – це такі, які характеризують життя особистості загалом. Це, наприклад, може бути емпатія. Центральні диспозиції – помітні для оточення

патерни поведінки. Наприклад, вміння помічати позитивне в будь-якій ситуації. І вторинні диспозиції – це ті, які проявляються ситуативно. Також важливим є те, що Олпорт вказував на єдність усіх диспозицій в особистості, їхню інтеграцію в одне ціле (пропріум) [13, с. 1520-1584].

Наступним представником диспозиційного підходу є Р. Кеттел. Він також вважав, що риси є основною характеристикою особистості, і що саме вони відповідають за те, як людина буде діяти в різних ситуаціях. Математичний аналіз займає дуже важливе місце в цій теорії. Кеттел представив так зване «рівняння специфікації». Воно вказує на те, що характерна для людини реакція на якусь подію є нічим іншим, як функція від об'єднаних рис, які є важливими у прояві для цієї ситуації. Р. Кеттел вказує на те, що це рівняння є спрощеним. Важливо також враховувати й інші дані, які не мають відношення безпосередньо до диспозицій. Це, наприклад, настрій людини, її стан, умови, попередні події та ін. Вчений прийшов до висновку, що існує 16 основних рис, які можна оцінити за допомогою опитувальника «Шістнадцять особистісних факторів» (16 PF). Також Р. Кеттел підкреслює велике значення факторного аналізу для повного оцінювання особистості та диспозицій, які їй притаманні [13, с.1719-1728].

Г.Айзенк – ще один представник диспозиційного підходу. Він вважав, що головним принципом оцінки рис людини є проведення тестів і аналізу отриманих даних шляхом факторного аналізу. Учений надає більшого значення генетичному походженню диспозицій, аніж соціальному. Г.Айзенк вказує на ієрархічність розташування рис в структурі особистості. Таким чином вибудовується думка про існування так званих «суперрис». Вони найбільше впливають на поведінку. Суперрису складають інші диспозиції, які в свою чергу побудовані з привичних для людини реакцій [13, с.1769-1777].

1.1.2. Установки і аттіюди як диспозиції

Поняття «установка» пояснюється як складова психіки, яка забезпечує готовність до конкретної поведінки. Якщо розглядати установки в

структурному плані, то вони є частиною Я-концепції, яка формує соціально бажану поведінку. Таким чином, через призму таких установок людина здатна оцінювати навколишнє середовище за соціально узгодженими нормами і цінностями.

Це питання широко розглядалось ученим Д.М. Узнадзе. Так він виявив, що установка активується в умовах, які є необхідними для її прояву. У цей час вона спрямовує людину до дій, які можуть не збігатись із її потребами на даний момент. Учений зазначає, що установки формують досвід людини, важливі ситуації та враження, які вона відчувала у минулому [5, с.191-193].

Учений О.В. Запорожець у своїх роботах аналізував який саме досвід конденсується в установках. Він вказував, що сенс установки можна розкрити не тільки у складних, багатоступневих діях, а й у лабораторних умовах, орієнтованих на розвиток фіксованої установки. Також Запорожець прийшов до висновку щодо системного наповнення установок. Він вказував, що при виконанні дії, навіть найпростішої, це обумовлено роботою двох протилежних установок. У цей час одна з них у активному стані, а інша у замороженому, при чому все одно має значення, але в меншому ступені. І все одно друга установка готова продавити першу і стати активнішою [11].

Аттїюд – це соціальна установка, вона визначає думки, рішення та дії людини, коли вона знаходиться у соціумі. Цей тип установки відрізняється від того, який описував Узнадзе в своїх працях. Аттїюд активізується на рівні соціуму, а установка за Узнадзе є неусвідомлюваною та може бути задіяною в різних умовах. Аттїюд характеризують такі компоненти : когнітивний (думки та переконання), емоційний(почуття, емоції) та поведінковий [13, с. 195].

1.1.3. Диспозиція «Віра в справедливий світ»

Віра у справедливий світ є однією з диспозицій особистості. Згідно з Лернером, у людей є певна мотивація сприймати цей світ як таким, що є справедливим. Це впливає на відношення людини до багатьох життєвих

ситуацій. Наприклад, ставлення до жертви або формування уявлення про своє майбутнє. Дойз наголошував на соціальній якості даної диспозиції. Таким чином суспільство має розглядати світ як такий, у якому кожна людина отримує те, на що вона заслуговує. Це формує ставлення до різних статусів.

Віру в справедливий світ можна розділити на особисту та загальну. Особиста визначається як ступінь віри людини в те, що вона має, на що заслуговує. Загальна ж – це ступінь віри в те, що людство загалом має те, на що заслуговує [4]. Поєднання цих двох установок різної вираженості дає підставу для формування життєвих позицій. У цей час, кожна з них має свою функцію. Особиста віра в справедливий світ впливає на адаптацію людини в психосоціальному розумінні. Вона тісно пов'язана із подоланням стресових ситуацій, позитивним мисленням та вмінням вибачати. Загальна віра в справедливий світ визначає ставлення до правопорушників, жертв, до бідних і заможних людей [6].

1.1.4. Диспозиція «Життєстійкість»

Особистісна установка «hardiness» - життєстійкість, вперше була запропонована С. Мадді. Життєстійкість розуміється у психології як ознака, яка у своєму складі та прояві налічує декілька когнітивних та емоційно-поведінкових характеристик. Тобто ця ознака є багатовимірною. Життєстійкість описується рядом цінностей, установок та переконань щодо себе та навколишнього світу, які характеризують реакцію та звичну поведінку у складних стресових ситуаціях. Чим вище рівень життєстійкості у людини, тим легше їй залишатись ефективною у стресі. Така людина вміє роздивитись у складних ситуаціях точку зросту.

Вчена S. Kobasa (1979) вважає, що життєстійкість складається з 3 компонентів : включеність, контроль та прийняття виклику (commitment, control, challenge). Схожу теорію запропонував С. Мадді. Включеність характеризується здатністю людини бути життєво активною та відчувати те, що їй подобається. Це дозволяє обирати роботу, друзів, події та інше, що

приносить більшого задоволення. Контроль описується як таке переконання, яке надає людині можливість самостійно будувати свої стосунки, впливати на хід подій, брати відповідальність. Така людина ніколи не обирає позицію жертви. Третя складова – прийняття виклику. Людина, у якої розвинена ця складова, вміє перетворити складні життєві обставини на можливість для зростання. Такі люди гнучкі, вони вміють адаптуватись. Вони не бояться викликів бо вважають, що тільки це надає людині повного життя та зростання, що відрізняє їх від людей, які бояться виходу із зони комфорту [7].

Поняття життєстійкості є близьким до характеристик копінг-стратегій, але вони не є тотожними. Копінг-стратегії – це про моделі поведінки у стресових ситуаціях, певні алгоритми дій, тоді як життєстійкість – це установка на виживання, це є в характері людини, це є рисою особистості [8].

1.2.Поняття суб'єктивного благополуччя

1.2.1.Визначення поняття «суб'єктивне благополуччя»

Темі благополуччя було присвячено немало досліджень, бо це питання хвилює всіх нас. Водночас, для кожної людини це має своє пояснення. Тим не менш, визначення поняття «благополуччя» часто співпадає з такою категорією, як «психологічне здоров'я», до чого спорідненими є психічна рівновага, здатність до адаптації в різних ситуаціях, реалізації своєї мети та зміна поведінки відповідно до соціальних морально-етичних норм [2].

Дослідник суб'єктивного благополуччя Р.М. Шаміонов визначав поняття як динамічне. Він вважав, що суб'єктивне благополуччя формується завдяки досвіду людини, який накопичується та рефлексується. Також вчений пояснює благополуччя як поняття, що виражає ставлення людини до самої себе, до свого плину життя. Шаміонов визначає, що це важливий процес, який дає людині розуміння про те, яким є світ ззовні в всередині неї, який супроводжується відчуттям задоволеності. Варто зазначити, що для відчуття суб'єктивного благополуччя відсутність життєвих перешкод і

страждань не є основним критерієм. У цьому випадку значущим є те, як людина відноситься до цих складних етапів.

В. Франкл зазначав, що прагнення до щастя і благополуччя позначає те, що фокусом уваги є просто цей стан замість чинників, які можуть його визвати. У житті ж це більше позначає виконання тих цілей і діяльність згідно тих цінностей, які людина ставить важливими. Люди, які відчують загальне благополуччя, мають деякі переваги над тими, хто не відчуває такого стану. Вони частіше вступають у шлюб і рідше розлучаються, мають вищу соціальну підтримку, більшу кількість друзів. Також це впливає на креативність, працьовитість, ступінь втоми, таким чином і на рівень зарплатні [14].

З іншого боку, розглядались і певні чинники, які впливають на відчуття суб'єктивного благополуччя. До них відносяться екстраверсія, емоційна стабільність, оптимізм, успішність у навчанні, певні досягнення, рівень соціалізації, віра у справедливість. Конкретніше розглядались й соціально-психологічні чинники благополуччя. Ними виявились сімейні відносини і любов до рідних, близькість контактів, наявність відкритого і щирого спілкування, відчуття значущості і теплих відносин [2]. Таким чином, деякі речі, описуються вченими як чинники і, одночасно, результати відчуття благополуччя. Це свідчить про тісний взаємозв'язок цього поняття з іншими, такими як академічна успішність, соціальна взаємодія, особисте життя та ін.

За результатами досліджень, які стосуються питання благополуччя в поганих життєвих умовах, було визначено, що і такі люди можуть відчувати цей стан. У цьому випадку звертається увага на задоволення базових потреб і навіть долавання перешкод. Варто зазначити, що в цей час змінюються і цінності людини. Так фокус уваги займає їжа, вода і інші складові, які стосуються примітивних базових потреб. Це дає нам розуміння того, що благополуччя може відчувати будь-яка людина. Найголовнішим фактором є відповідність життя тим цінностям, потребам і цілям, які ставить перед собою особистість [3].

1.2.2. Структура суб'єктивного благополуччя

Суб'єктивне благополуччя описується двома основними компонентами : значна перевага позитивних емоцій над негативними і загальна оптимістична оцінка власного життя. Тому можна сказати, що у складі цього поняття є когнітивна і емоційна частина. Когнітивна компонента стосується обдумування і певної оцінки свого життя, його усвідомленого порівняння із власними цінностями, бажаннями, цілями. А друга частина описує саме емоційне забарвлення, як відповідь на ті умови і обставини, в яких живе людина [2, с. 126]. Формування суб'єктивного благополуччя також засновано на співвідношенні мети і результату. Це проходить завдяки рефлексії. Чим меншою є різниця між загаданою метою і її перетворення у реальність, тим більшим є почуття благополуччя. Це підтверджує той факт, що психологічне благополуччя може відчуватись на однаковому рівні у людей різних культур і субкультур, але за своїм змістовним значенням кардинально різнитись. Поняття благополуччя не є універсальним, а залишається індивідуальним для кожного. Оцінка того, на скільки людина задоволена власним станом на даний момент, може ставитись у порівнянні із тим станом, який ця ж людина суб'єктивно вважає стандартом власного щастя. Це характеризує суб'єктивне благополуччя як таке, яке ґрунтується лише на внутрішніх судженнях людини. Один і той самий критерій може оцінюватись за ступенем важливості по різному [18].

Бродбьорн також детально аналізував структуру суб'єктивного благополуччя такою, яка містить в собі позитивний та негативний афект. Більше того, він вказував, що вони незалежні один від одного. Якщо рівень позитивного афекту збільшується, це ще не позначає, що рівень негативного афекту буде зменшуватись, і навпаки. Вчений також вказував, що самопочуття людини в будь який час можна вважати поточним, так як позитивний та негативний досвід постійно змінюються, і це відображається на рівні суб'єктивного благополуччя людини [17, с. 13-15].

У рамках концепції духовного саморозвитку особистості поняття «благополуччя» розглядається як вершинна точка, до якої сходяться 3 потоки: буттєвий, рефлексивний і духовний. Відмінним від інших теорій є наявність духовної складової. Вчені А.П. Колісник і М.В. Савчин вважають, що людина може відчувати благополуччя за умови духовного зростання [1]. Дінер вказував, що суб'єктивне благополуччя має 3 ознаки: суб'єктивність (елемент усвідомлення, роль досвіду у формуванні); не тільки відсутність негативних показників, а й присутність позитивних; розширена оцінка всіх показників, тобто комплексне сприйняття життя людини [16].

В основі гедоністичного підходу усвідомлення рівня благополуччя має 3 складові: когнітивна, афективна позитивна і афективна негативна. Чим менше виражена афективна негативна компонента, а інші більше виражені, тим вище вважається рівень благополуччя.

За іншою теорією було зазначено 6 складових благополуччя: самосприйняття, позитивна соціальна взаємодія, компетентність, існування цілей, автономія, саморозвиток [4].

1.2.3. Вплив війни на суб'єктивне благополуччя

Слід зазначити, що досліджень суб'єктивного благополуччя, яке б розглядалось в умовах війни, досі мало. Але все частіше науковці кажуть про те, що змінюються цінності, мотиваційні тенденції людей в таких умовах. Так, дослідники визначили 4 фази війни та описали стан людей, їхні зміни, нові мотивації, цінності та аттїтуди.

Перша фаза – фаза героїзму. Людям властивий героїзм, акумулювання сил для боротьби. Так, в українців головною цінністю та мотивацією стало життя, це визвало й патріотичні відчуття за цілісність Батьківщини. Багато чоловіків та жінок стали добровольцями.

Під час другої фази можна було спостерігати згуртованість, велику кількість волонтерів. Люди з Західної та Центральної частини України допомагали знайти житло людям зі Сходу. Мотивацією стала вже не тільки цілісність і життя, а й те, яким це життя буде. Люди почали більше цікавитись

традиціями, культурою, створювати нові творчі простори, проєкти, які поширюють знання про Україну. Багато людей почали вивчати нові професії, будувати власний бізнес в інших містах.

На третій фазі людина починає втрачати надію на якийсь кінець, відбудування зруйнованих будівель. Особистість може втрачати сенс життя. Люди все рідше планують майбутнє, бо немає стабільності, важко прийняти рішення. Люди можуть відчувати безсилля, і це точно відображається на відчутті суб'єктивного благополуччя.

Четверта фаза характеризується активним відновленням та відбудовою. Люди настільки звикають до таких умов, що намагаються жити далі із ними та вже планують відбудування країни навіть під час війни [9].

1.2.4. Проблема суб'єктивного благополуччя студентів

Серед основних факторів, які виокремлюються як такі, які є особливо визначними у становленні та оцінюванні суб'єктивного благополуччя студентів виділяється автономія та бажання контролювати і мати вплив на своє життя. Студентам важлива незалежність, вільний вибір, без зовнішнього впливу. У часи війни така позиція може бути незадовільнена через певний тиск суспільства та обставин. Так як це один з найважливіших критеріїв для студентів, то це може значно впливати на рівень суб'єктивного благополуччя. У цей час серед важливих факторів виділяється й гнучкість особистості, вміння адаптуватись в нових умовах життя, помічати власні зміни, приймати спонтанні рішення. Цей критерій, навпаки, може дозволити не спадати рівню суб'єктивного благополуччя. Також студенти прагнуть до нового досвіду, емоцій, при цьому очікуючи підтримки і певної оцінки від оточення. Вони дуже швидко встановлюють тісні контакти з іншими людьми. Студентів характеризує сприйняття життя як дороги із часовими рамками, орієнтовністю на майбутнє, встановлення цілей та наполегливість [10].

Висновки до розділу 1

Отже, диспозиції особистості – це риси, які характеризують людину. Вони безпосередньо впливають на реакцію на різні ситуації. Такі риси виражаються через дії людини і створюють певне сприйняття умов, в яких вона опинилась. Диспозиція – це готовність особистості до конкретної дії, поведінки, до послідовності подій.

Термін «диспозиція» розглядали вчені, які притримуються диспозиційного підходу в структурі особистості. Так, наприклад Г.Олпорт вказував на велику кількість рис у людині, які розвиваються у соціумі і які можна дослідити шляхом спостереження. Р.Кеттел вказував на важливість факторного аналізу і оцінювання шляхом використання точних емпіричних методів. Г. Айзенк, в свою чергу, вважав, що оцінювати диспозиції людини треба шляхом тестування, а також виділяє суперрис, які характеризують загальний життєвий шлях людини. Також термін «диспозиція» розглядає в собі установки людини, які можуть бути як неусвідомленими, так і усвідомленими. Аттітуди так само грають велику роль в характеристиці особистості, що також є диспозицією.

Однією з таких диспозицій є віра в справедливий світ. Вона визначає переконання людини до того, що світ є таким, де люди отримують те, на що заслуговують. Це стосується як нагород, так і покарань. Віра в справедливий світ формує життєву позицію та впливає на стратегії подолання стресу, на позитивний світогляд та на ставлення до жертв, до різних соціальних статусів.

Життєстійкість – ще одна диспозиція, яка є багатовимірною та налічує в собі як когнітивні, так і емоційні характеристики. Життєстійкість характеризує реакцію та звичну поведінку людини у складних стресових ситуаціях. Вона налічує в собі включеність, контроль та прийняття виклику.

Щодо феноменології благополуччя, то вона розглядалась багатьма вченими. Можна стверджувати, що цей стан може відчуватись людьми з різними умовами життя. Основним є суб'єктивна оцінка тих обставин, в яких ми живемо. Якщо людина позитивно оцінює ті умови, в яких живе, і

якщо превалує піднесений емоційний стан, то це свідчить про суб'єктивне благополуччя. Велику роль у встановленні суб'єктивного благополуччя грає рівень позитивного та негативного афекту. Бродбьорн вказував на те, що вони незалежні один від одного. Суб'єктивне благополуччя ґрунтується лише на внутрішніх судженнях людини. Один і той самий критерій може оцінюватись за ступенем важливості по різному. Щодо аспектів життя, які було виділено як ті, які впливають на рівень благополуччя, то це наявність щирого спілкування, тісність стосунків, академічна успішність, фінансовий стан, загальний рівень втоми, духовне зростання.

Якщо розглядати суб'єктивне благополуччя під час війни, то можна запевнити, що змінюються цінності, мотиваційні тенденції людей в таких умовах. Так, дослідники визначили 4 фази війни та описали стан людей, їхні зміни, нові мотивації, цінності та аттїюди.

Якщо розглядати студентів, то серед основних факторів, які виокремлюються як такі, які є особливо визначними у становленні та оцінюванні суб'єктивного благополуччя є автономія та бажання контролювати і мати вплив на своє життя. Наразі війна частково впливає на задовільнення цієї потреби, що може відобразитись на рівні суб'єктивного благополуччя студентів.

Розділ 2. Дослідження зв'язку диспозиції «віра в справедливий світ» та «життєстійкість» із суб'єктивним благополуччям студентів

2.1. Мета, завдання та гіпотези дослідження

Мета дослідження: дослідити зв'язок віри в справедливий світ та життєстійкості із суб'єктивним благополуччям студентів під час війни.

Завдання емпіричного дослідження:

- 1) Провести порівняльний аналіз показників віри в справедливий світ, життєстійкості та суб'єктивного благополуччя, отриманих у 2022 та 2023 рр.
- 2) Вивчити зв'язок показників віри в справедливий світ та життєстійкості із показником емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя;
- 3) Вивчити зв'язок віри в справедливий світ та життєстійкості із показником когнітивної компоненти суб'єктивного благополуччя.
- 4) Проаналізувати життєстійкість та віру в справедливий світ як предиктори суб'єктивного благополуччя

Гіпотези дослідження:

- 1) Життєстійкість позитивно пов'язана із суб'єктивним благополуччям.
- 2) Віра в справедливий світ для себе позитивно пов'язана із суб'єктивним благополуччям.

2.2. Методи та вибірка дослідження

Методи дослідження:

Для дослідження суб'єктивного благополуччя були використані:

- Опитувальник PANAS – для оцінки позитивної та негативної емоційності. До нього входить шкала позитивного афекту (ШПА) і шкала негативного афекту (ШНА).
- Шкала задоволеності життям E.Diener – методика для визначення рівня задоволеності життям, визначення когнітивної компоненти суб'єктивного благополуччя. Складається з 5 пунктів.

- Шкала суб'єктивного благополуччя (А. Perrudet-Badoux G., Mendelsohn, J.Chiche, 1988) – психодіагностичний опитувальник для вимірювання емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя. Складається з 17 пунктів.

Для дослідження віри в справедливий світ – Методика на визначення ступені віри в справедливий світ. Містить дві шкали: СВВ для себе – 7 пунктів, СВВ для всіх – 6 пунктів.

- Шкала віри в справедливий світ С.Dalbert

Для дослідження життєстійкості:

- Тест життєстійкості (скринінгова версія Осіна) – адаптація англomовного опитувальника Hardiness Survey, розробленого американським психологом Сальваторе Мадді. Складається з 12 питань.

Методи статистичного аналізу: критерії Колмогорова-Смірнова; критерій Шапіро-Уїлка; коефіцієнт кореляції Спірмена, регресійний аналіз, Т-критерій Стьюдента.

Характеристика вибірки: 59 студентів 17-26 років. З них 49 дівчат і 10 хлопців. Студенти різних закладів вищої освіти, які навчаються за різними спеціальностями, були розділені на 2 групи: перша – 33 студенти (5 хлопців; 28 дівчат) пройшли опитування у 2022 році – 1-й рік війни. Друга група – 26 студентів (5 хлопців; 21 дівчина) пройшли опитування у 2023 році – 2-й рік війни.

2.3. Аналіз розподілу даних

Аналіз розподілу даних за критерієм Колмагорова-Смірнова та за критерієм Шапіро-Уїлка показав нормальний розподіл для показника віри в справедливий світ для себе (ВСС) та для всіх (ВСВ) ($p > 0,05$). Показники за шкалою суб'єктивного благополуччя (ШСБ) та шкалою задоволеності життям (ШЗЖ) також показали нормальний розподіл за критеріями Колмагорова-Смірнова та Шапіро-Уїлка ($p > 0,05$). Після аналізу розподілу даних за показником PANAS також було визначено нормальний розподіл для негативного афекту (ШНА) ($p > 0,05$) за двома критеріями Колмагорова-

Смірнова і Шапіро-Уїлка. Так само показник життєстійкості нормально розподілений ($p > 0,05$). Нижче представлена таблиця значень за критеріями Колмогорова-Смірнова та Шапіро-Уїлка. Нижче наведена таблиця 1 із значеннями критеріїв нормальності для кожного показника.

Таблиця 1

Таблиця показників критеріїв нормальності

	Колмогоров-Смірнов ^a			Шапіро-Уїлк		
	Статистика	ст. св.	Значимість	Статистика	ст. св.	Значимість
ВСВ	0,080	58	0,200	0,981	58	0,478
ВСС	0,094	58	0,200	0,982	58	0,527
ШСБ	0,096	58	0,200	0,983	58	0,584
ШЗЖ	0,065	58	0,200	0,982	58	0,529
ПА	0,142	58	0,005	0,974	58	0,255
НА	0,110	58	0,078	0,981	58	0,513
ТЖ	0,114	58	0,058	0,975	58	0,274

2.4. Порівняльний аналіз показників, отриманих в групах жінок та чоловіків

Так як розподіл кожного показника є нормальним, для оцінки різниці між групами було використано Т критерій Стьюдента. Повну вибірку було розділено за статтю і таким чином розділено на 2 групи. У першій групі чоловіків – 5 людей. У другій групі жінок – 28. Результати показали, що за кожним з показників р-значення є більшим за 0,05. Що дає змогу підтвердити нульову гіпотезу та зазначити, що різниці між 2 групами чоловіків та жінок немає. Значення кожного з показників наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Результати порівняльного аналізу показників чоловіків та жінок

	t	Значимість (2-стороння)
ВСВ	-1,539	0,185
ВСС	-0,016	0,988
ШСБ	0,083	0,936
ШСЖ	-0,571	0,590
ПА	-0,786	0,470
НА	-1,076	0,320
ТЖ	-0,927	0,377

2.5. Порівняльний аналіз показників, отриманих в групах досліджуваних у 2022 та 2023 роках

Вибірка складалася з 2-х груп, що проходили дослідження в різний час. Перша група брала участь у опитуванні восени-взимку 2022 року (33 людини), а друга восени-взимку 2023 року (26 людей). Результати показали, що за показниками ВСВ, ВСС, ШСБ, ШСЖ, ПА, НА, ТЖ р-значення є більшим за 0,05, тобто значимої різниці у групах немає. Що дає змогу підтвердити нульову гіпотезу та зазначити, що різниці між 2 групами 2022 і 2023 року в жодному показнику немає. Значення кожного з показників наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Таблиця показників Т –критерію Стьюдента для 2 груп, розділених за роком опитування

	t	Значимість (p)
ВСВ	0,730	0,468
ВСС	0,586	0,560
ШСБ	0,734	0,466
ШСЖ	-0,694	0,491
ПА	-0,451	0,654
НА	1,353	0,182
ТЖ	-0,608	0,546

2.6. Кореляційний аналіз зв'язку віри у справедливий світ та життєстійкості із показником емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя

Було проведено кореляційний аналіз між показниками суб'єктивного благополуччя, життєстійкості і показників віри в справедливий світ для себе та для всіх (табл.4) з визначенням статистичної значущості. Для встановлення кореляції було обрано коефіцієнт кореляції Спірмена за наявності малої вибірки (59 досліджуваних).

Таблица 4

Матриця інтеркореляцій досліджуваних показників

		ВСВ	ВСС	ШСБ	ШЗЖ	ПА	НА	ТЖ
ВСВ	Коефіцієнт кореляції	1,000	0,380**	-0,438**	0,325*	0,410**	-0,248	-0,387**
	p - значення	.	0,003	0,001	0,013	0,001	0,058	0,002
ВСС	Коефіцієнт кореляції	0,380**	1,000	-0,587**	0,095	0,375**	-0,223	-0,609**
	p - значення	0,003	.	0,000	0,476	0,003	0,090	0,000
ШСБ	Коефіцієнт кореляції	-0,438**	-0,587**	1,000	-0,500**	-0,542**	0,586**	0,774**
	p - значення	0,001	0,000	.	0,000	0,000	0,000	0,000
ШЗЖ	Коефіцієнт кореляції	0,325*	0,095	-0,500**	1,000	0,384**	-0,327*	-0,437**
	p - значення	0,013	0,476	0,000	.	0,003	0,012	0,001
ПА	Коефіцієнт кореляції	0,410**	0,375**	-0,542**	0,384**	1,000	-0,264*	-0,591**
	p - значення	0,001	0,003	0,000	0,003	.	0,044	0,000
НА	Коефіцієнт кореляції	-0,248	-0,223	0,586**	-0,327*	-0,264*	1,000	0,430**
	p - значення	0,058	0,090	0,000	0,012	0,044	.	0,001
ТЖ	Коефіцієнт кореляції	-0,387**	-0,609**	0,774**	-0,437**	-0,591**	0,430**	1,000
	p - значення	0,002	0,000	0,000	0,001	0,000	0,001	.

** . Кореляція значима на рівні 0.01 (2-стороння).

* . Кореляція значима на рівні 0.05 (2-стороння).

За результатами кореляційного аналізу було виявлено, що показник віри в справедливий світ для себе (ВСС) найбільше корелює з показником ШСБ ($r=-0,587$; $p<0,01$), який описує емоційну компоненту суб'єктивного благополуччя. Варто зазначити, що кореляція є зворотною через те, що

високі показники за ШСБ вказують на зниження рівня комфорту за емоційною компонентою, а низькі показники – навпаки, на емоційний дискомфорт. Тому можна зазначити, що в цілому високий рівень віри в справедливий світ для себе супроводжується високим рівнем емоційного суб'єктивного благополуччя. Коефіцієнт кореляції ШСБ з ВСС є вищим ($r = -0,587$; $p < 0,01$) ніж коефіцієнт кореляції ШСБ з ВСВ ($r = -0,438$; $p < 0,01$). Але такі результати статистично не відрізняються, що не дає нам підстав до винесення тверджень про пріоритетність якогось з показників. Для того щоб мати більш точні результати, є сенс проаналізувати коефіцієнти кореляції ВСС і ВСВ з іншими показниками, які стосуються емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя.

Так встановлено при аналізі зв'язку показника ШПА та ВСС, що коефіцієнт кореляції ($r = 0,375$; $p < 0,01$) є статистично значущим так само, як і ШПА та ВСВ ($r = 0,410$; $p < 0,01$). Ця шкала також вказує на емоційну компоненту, тому це ще раз підтверджує зв'язок віри в справедливий світ для себе та для всіх із емоційною компонентою суб'єктивного благополуччя. Варто зазначити, що й ці дві шкали (ШСБ та ШПА) корелюють між собою ($r = -0,542$; $p < 0,01$).

Якщо ж проаналізувати зв'язок між ВСС та ШНА ($r = -0,223$; $p > 0,05$) та ВСВ та ШНА ($r = -0,248$; $p > 0,05$), вони не є статистично значущими, тому ми не можемо казати про зв'язок між цими показниками, хоча шкала НА також вказує на емоційну компоненту. У цей час ШНА позитивно корелює із ШСБ ($r = 0,586$; $p < 0,01$). Також ШПА негативно корелює із ШНА ($r = 0,5264$; $p < 0,05$). Такі результати можуть бути через певну відмінність в методиках, бо за ШПА вимірюються тільки позитивні афекти, а за ШНА – тільки негативні, тоді як за ШСБ вимірюються одразу дві полярності емоцій.

Показник життєстійкості корелює із ШСБ ($r = 0,774$; $p < 0,01$), також ТЖ корелює із ШПА ($r = -0,591$; $p < 0,01$) та із ШНА ($r = 0,430$; $p < 0,01$). Варто зазначити, що високі значення за показником життєстійкості свідчать про низький рівень життєстійкості у людини. Всі 3 показника емоційної

компоненти корелюють із показником життєстійкості, що свідчить про їхній зв'язок.

2.7. Кореляційний аналіз зв'язку віри у справедливий світ та життєстійкості із показником когнітивної компоненти суб'єктивного благополуччя

Кореляційний аналіз також показав статистично значущий зв'язок між показниками ВСВ і ШЗЖ ($r= 0,325$; $p<0,05$), останній з яких описує когнітивну компоненту суб'єктивного благополуччя. В цей час зв'язок між ВСС і ШЗЖ не є статистично значущим ($r= 0,095$; $p>0,05$). З цих результатів можна зазначити, що віра в справедливий світ для всіх пов'язана із когнітивною компонентою суб'єктивного благополуччя. У цей час про такий зв'язок із вірою в справедливий світ для себе сказати не можна.

Якщо порівняти між собою зв'язок віри в справедливий світ з когнітивною компонентою СБ та емоційною компонентою СБ, то можна зробити висновок, що з емоційною компонентою показник ВСС та ВСВ корелює більше ніж з когнітивною. При цьому не можна сказати про взаємозв'язок із негативним афектом, що є складовою емоційної компоненти. Щодо когнітивної компоненти, то зв'язок є лише із вірою в справедливий світ для всіх. Такий результат підкреслює описану в 1 розділі думку Дойза, який вказував на соціальній якості диспозиції «віра в справедливий світ». Зв'язок когнітивної компоненти СБ з ВСВ формує в людині відношення до жертви, до соціальних статусів та до інших життєвих ситуацій через призму цієї диспозиції.

ШЗЖ та ТЖ також корелюють ($r= -0,437$; $p<0,01$), це свідчить про зв'язок життєстійкості із когнітивною компонентою суб'єктивного благополуччя. При цьому більшими є коефіцієнти кореляції ТЖ із емоційною компонентою, тому можна сказати про більший зв'язок життєстійкості із цією частиною, аніж із когнітивною.

Таким чином наша гіпотеза підтверджується, життєстійкість позитивно пов'язана із суб'єктивним благополуччям. Щодо другої гіпотези, ми не можемо повністю її підтвердити. Віра в справедливий світ для себе частково позитивно пов'язана із суб'єктивним благополуччям, а саме із такими показниками як ШСБ та ПА.

2.8. Аналіз предикторів суб'єктивного благополуччя

Для того, щоб провести регресійний аналіз, було утворено 4 моделі – на кожний показник суб'єктивного благополуччя (ШСБ, ШЗЖ, ПА, НА). Як предиктори було досліджено 3 показника : ВСВ, ВСС, ТЖ. Загальна таблиця показників значень моделей представлена нижче (таблиця 5). р-значення для F-критерію для моделей ШСБ, ШЗЖ, ПА, НА є меншими за 0,05, тобто подальший розгляд моделей є можливим. Найбільшим показником множинної регресії серед моделей є показник R-квадрат для моделі ШСБ (R-квадрат = 0,625; R-квадрат > 0,5). Тобто найбільший відсоток дисперсії пояснює саме ця модель.

Таблиця 5

Таблиця показників значень моделей

модель	R-квадрат	F-критерій	р-значення
ШСБ	0,625	30,570	0,000
ШЗЖ	0,284	7,133	0,000
ПА	0,312	8,297	0,000
НА	0,185	4,173	0,010

Таблиця 6

Таблиця показників коефіцієнтів регресії із показниками значень р

	R-квадрат	ВСВ		ВСС		ТЖ	
		Бета-коэф. (β)	р-значення	Бета-коэф. (β)	р-значення	Бета-коэф. (β)	р-значення
ШСБ	0,625	-0,195	0,089	-0,141	0,192	0,621	0,000
ШЗЖ	0,284	0,228	0,081	-0,248	0,111	-0,532	0,001
ПА	0,312	0,267	0,036	-0,007	0,963	-0,407	0,006
НА	0,185	-0,189	0,168	0,354	0,621	0,373	0,019

Проводячи регресійний аналіз, в першу чергу було розглянуто р-значення для кожного показника. Так, при аналізі ВСС як предиктора, для кожного показника суб'єктивного благополуччя, $p > 0,05$. Тому подальший розгляд Бета-показника неможливий. Це підтверджує нульову гіпотезу, ВСС не є предиктором суб'єктивного благополуччя, якщо враховувати такий предиктор, як життєстійкість. У цей час бета-коефіцієнт для ВСВ є достовірним при $p < 0,05$ лише для показника ПА як залежної змінної. Тобто при збільшенні показника ВСВ на одну одиницю, показник ПА збільшиться на 0,267 ($\beta = 0,267$). Для інших показників $p < 0,05$, що вказує на те, що для показників ШСБ, ШЗЖ та НА - ВСВ не є предиктором. Розглядаючи показник життєстійкості (ТЖ), $p < 0,05$ для кожного з показників суб'єктивного благополуччя, що дає підстави вважати життєстійкість предиктором суб'єктивного благополуччя. $\beta = 0,621$ для ТЖ та ШСБ. Тобто при збільшенні показника ТЖ на одну одиницю, ШСБ збільшиться на 0,621. При збільшенні ТЖ на одну одиницю, ШЗЖ зменшиться на 0,532 ($\beta = -0,532$), ПА зменшиться на 0,407 ($\beta = -0,407$), НА збільшиться на 0,373 ($\beta = 0,373$).

Отже, предиктором всіх показників суб'єктивного благополуччя є життєстійкість, а віра в справедливий світ для всіх є предиктором, разом з життєстійкістю, лише позитивного афекту – емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя.

Висновки до розділу 2

1. Значущих розбіжностей в показниках віри в справедливий світ, життєстійкості та суб'єктивного благополуччя респондентів, які були опитані восени-взимку 2022 року та восени-взимку 2023 року не було виявлено. Так само відсутні значущі розбіжності в досліджуваних показниках при порівнянні жінок та чоловіків.

2. За результатами дослідження було визначено, що показник віри в справедливий світ для себе загалом має зв'язок із емоційною компонентою суб'єктивного благополуччя, так само, як і віра в справедливий світ для всіх. Статистично значущою різницею між кореляціями ВСС і ВСВ не виявлено. Так само життєстійкість має зв'язок із суб'єктивним благополуччям. Тобто люди, які мають більшу віру в справедливий світ для себе та для всіх, а також високий рівень життєстійкості, вказують на більший емоційний комфорт, якщо розглядати суб'єктивне благополуччя в цілому. Якщо ж розглядати окремо позитивний та негативний афекти в структурі емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя, то життєстійкість має зв'язок як з позитивним, так і з негативним афектом. А от віра в справедливий світ для всіх та для себе мають зв'язок лише з позитивним афектом.

3. Життєстійкість позитивно пов'язана із загальним показником суб'єктивного благополуччя та негативним афектом, а також негативно пов'язана із позитивним афектом та показником когнітивної компоненти суб'єктивного благополуччя. Віра в справедливий світ для себе та для всіх негативно пов'язана із загальним показником емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя та позитивно із позитивним афектом. Негативний афект емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя не має зв'язку із вірою в справедливий світ як для себе, так і для всіх.

4. Життєстійкість є значущим предиктором всіх показників суб'єктивного благополуччя. При врахуванні внеску життєстійкості в суб'єктивне благополуччя, віра в справедливий світ для себе не є предиктором суб'єктивного благополуччя, а віра в справедливий світ для всіх є предиктором лише позитивного афекту.

Висновки

1. Диспозиції особистості – це риси, які характеризують людину. Термін «диспозиція» розглядали такі вчені, як Г.Олпорт, Р.Кеттел, Г. Айзенк та інші. Однією з таких диспозицій є віра в справедливий світ. Вона визначає переконання людини до того, що світ є таким, де люди отримують те, на що заслуговують. Життестійкість – це також диспозиція, яка характеризує реакцію та звичну поведінку людини у складних стресових ситуаціях.

Суб'єктивне благополуччя ґрунтується лише на внутрішніх судженнях людини. Якщо людина позитивно оцінює ті умови, в яких живе, і якщо превалює піднесений емоційний стан, то це свідчить про суб'єктивне благополуччя. Під час війни в структурі суб'єктивного благополуччя змінюються цінності, мотиваційні тенденції людей.

2. Відсутні значущі розбіжності в показниках віри в справедливий світ, життестійкості та суб'єктивного благополуччя респондентів, які були опитані восени-взимку 2022 року та восени-взимку 2023 року. Так само відсутні значущі розбіжності в досліджуваних показниках при порівнянні жінок та чоловіків.

3. Життестійкість позитивно пов'язана із загальним показником суб'єктивного благополуччя та негативним афектом, а також негативно пов'язана із позитивним афектом та показником когнітивної компоненти суб'єктивного благополуччя. Віра в справедливий світ для себе та для всіх має негативно пов'язана із загальним показником емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя та позитивний зв'язок із позитивним афектом. Негативний афект емоційної компоненти суб'єктивного благополуччя не має зв'язку із вірою в справедливий світ як для себе, так і для всіх.

4. Задоволеність життям, а саме когнітивна компонента суб'єктивного благополуччя, має зв'язок із вірою в справедливий світ для всіх та життестійкістю. Із вірою в справедливий світ для себе зв'язку не має.

5. Життестійкість є значущим предиктором всіх показників суб'єктивного благополуччя. При врахуванні внеску життестійкості в суб'єктивне благополуччя, віра в справедливий світ для себе не є предиктором суб'єктивного благополуччя, а віра в справедливий світ для всіх є предиктором лише позитивного афекту.

Література

1. Shevchuk O. Теорії особистості диспозиційного напрямку: порівняльний аналіз теоретичних конструктів та діагностичних засобів: *Psychological Prospects Journal*. 2019. №34. С. 249-260.
2. Сердюк Л. Структура та функція психологічного благополуччя особистості. *Актуальні проблеми психології*: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2017. С.124-133.
3. Володарська Н. Д. Почуття благополуччя у контексті психології цінностей особистості: *Актуальні проблеми психології*: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том. VI: Психологія обдарованості: Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. С. 148 – 155.
4. Коробка І.М. Суб'єктивне благополуччя: теоретичні інтерпретації, чинники й ресурси підтримання: *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Психологічні науки. 2022. №2. С. 85-93.
5. Мельничук Д.П., Сапон Д.М., Черниш О.А. Психічне здоров'я, соціальні установки та уявлення щодо якості життя: гуманітарна експертиза міжпоколінних комунікацій інструментами психологічного аналізу. *Humanistic expertise as a strategy for developing the future culture: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022. P. 185–211. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-262-3-11>
6. Кряж І.В., Холманова В.В. Соціальні установки як предиктори суб'єктивного благополуччя працівників ІТ-компаній. *Наукові перспективи*. 2021. №12 (18). С. 397-398 .
7. Коқун О.М. Життестійкість як напрям сучасних психологічних досліджень. *Актуальні проблеми психології*: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. 2021. Випуск 21. С 73-75.

8. Олефір В.О. Взаємозв'язок життєстійкості, копінг – стратегій та психологічного благополуччя. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Психологія*. 2011. № 981. Вип. 47. С.168-172.
9. Мащак С. О., Кучвара Х. Б. Особливості суб'єктивного благополуччя українців в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Психологія. 2023. № 6. С. 5–9.
10. Сердюк, Л. З. Фактори психологічного благополуччя студентів. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. 2018. Вип. VI(14). С. 51–59.
11. Кряж И. В. Категория установки в объяснении смысловой регуляции жизнедеятельности личности. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія: «Психологія». 2011. № 981. Вип. 47. С.115-116.
12. Feist J., Feist G.J., Roberts T. Theories of personality. 9th ed. McGraw-Hill Education, 2017. 672 p.
13. Hjelle L. A., Ziegler D. J. Personality theories: Basic assumptions, research, and applications. 3rd ed. McGraw-Hill Book Company, 1992. 350 p. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1992-97146-000>
14. Lyubomirsky S., Sheldon K. M., Schkade, D. Pursuing Happiness: The Architecture of Sustainable Change. *Review of General Psychology*. 2005. Vol. 9. Issue 2. P.111-131. URL: <https://doi.org/10.1037/1089-2680.9.2.111>
15. Alves H., Correia I. Personal and general belief in a just world as judgement norms. *International Journal of Psychology*. 2010. Vol. 45. Issue 3. P. 221–231. URL: <https://doi.org/10.1080/00207590903281120>
16. Diener E. Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. 1984. Vol.95. Issue 3. P. 542–575. URL: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.95.3.542>
17. Bradburn N. M. The Structure of Psychological Well-Being. Chicago: Adline Publishing Company, 1969. 332 p. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1970-19058-000>

18. Lyubomirsky S., Sheldon K. M., Schkade D. Pursuing Happiness: The Architecture of Sustainable Change. *Review of General Psychology*. 2005. Vol. 9. Issue 2. P. 111-131. URL: <https://doi.org/10.1037/1089-2680.9.2.111>

Анотація

У сучасній психологічній науці велика увага приділяється вивченню диспозицій особистості та їх впливу на суб'єктивне благополуччя. Диспозиції, такі як віра в справедливий світ та життєстійкість, визначаються як риси особистості, що безпосередньо впливають на реакцію на різні ситуації та формують певне сприйняття умов, в яких особа знаходиться. Попри розмаїття теорій та підходів до вивчення диспозицій, науковці погоджуються на їхньому значенні у формуванні характеру та поведінки людини.

Один із ключових аспектів дослідження - вплив диспозицій на суб'єктивне благополуччя. Виявлено, що віра в справедливий світ та життєстійкість мають значущий зв'язок із психологічним станом і емоційним комфортом особистості. Проведене дослідження показало, що життєстійкість негативно пов'язана з когнітивною компонентою суб'єктивного благополуччя та позитивним афектом, а також позитивно пов'язана із емоційною компонентою суб'єктивного благополуччя та негативним афектом. А віра в справедливий світ для себе та для всіх негативно пов'язана із емоційною компонентою суб'єктивного благополуччя та позитивно із позитивним афектом.

Значні розбіжності між групами жінок, чоловіків та в різні періоди часу відсутні. Життєстійкість, зокрема, виявлена як важливий предиктор суб'єктивного благополуччя, підкреслюючи її значення у формуванні позитивного психологічного стану. Такі висновки мають важливе практичне значення для психологічної практики та розвитку індивідуальних стратегій психологічного самопізнання та саморегуляції особистості.

Abstract

In modern psychological science, significant attention is devoted to studying personality dispositions and their influence on subjective well-being. Dispositions such as belief in a just world and hardiness are defined as personality traits that directly affect reactions to various situations and shape a specific perception of the conditions in which an individual finds themselves. Despite the variety of theories and approaches to studying dispositions, researchers agree on their importance in shaping an individual's character and behavior.

One key aspect of research is the influence of dispositions on subjective well-being. It has been found that belief in a just world and hardiness are significantly associated with the psychological state and emotional comfort of the individual. Research has shown that hardiness is negatively associated with the cognitive component of subjective well-being and positive affect, while being positively associated with the emotional component of subjective well-being and negative affect. On the other hand, belief in a just world, both for oneself and for others, is negatively associated with the emotional component of subjective well-being and positively associated with positive affect.

Significant differences between groups of women, men, and different time periods are absent. Hardiness, in particular, has been identified as an important predictor of subjective well-being, emphasizing its importance in shaping a positive psychological state. Such conclusions have important practical implications for psychological practice and the development of individual strategies for psychological self-awareness and self-regulation.